

Danmark har også deltaget i mellemstatslige klager mod Grækenland efter militærkuppet i 1967 og mod Tyrkiet efter militærets magtovertagelse i 1980. Sidstnævnte sag blev afsluttet i 1986 med et forlig, som bl.a. indebar, at Tyrkiet anerkendte den individuelle klageret til Menneskerettighedskommissionen.

Menneskerettighedskommissionen og -domstolen
Antallet af registrerede sager ved Menneskerettighedskommissionen lå i 1960'erne og 1970'erne på 4-500 om året. I 1988 nåede tallet op over 1000, og for de seneste 3 år er der registreret mere end 4.700 nye sager årligt. Udviklingen har været tilsvarende ved domstolen. Ud af dennes i alt godt 1000 domme er mere end halvdelen afsagt indenfor de sidste 5 år, heraf over 200 indenfor det sidste år.

Denne kraftige stigning i antallet af sager - som har ført til ventetider i sagsbehandlingen - kan forventes at blive yderligere forstærket med tilkommende klager mod de nye medlemslande. Der er derfor med virkning fra november 1998 gennemført en omfattende reform af kontrolorganerne.

Den vigtigste nyskabelse er, at den nye menneskerettighedsdomstol i Strasbourg er permanent i modsætning til de tidligere organer, som kun trådte sammen periodevis. Endvidere er det hidtidige dobbelt-instans system, hvorefter sagerne først blev behandlet i Menneskerettighedskommissionen, hvorefter den endelige afgørelse blev truffet enten i Ministerkomitéen eller Domstolen, erstattet af et system, hvor sagerne alene behandles i Menneskerettighedsdomstolen. Der er dog åbnet en begrænset mulighed for to behandlinger i domstolens regi.

Domstolen består af 40 dommere, en fra hvert medlemsland. Den danske dommer er højesteretsdommer Peer Lorenzen, der ligeledes er medlem af Menneskerettighedskommissionen i overgangsperioden, indtil kommissionen nedlægges i slutningen af 1999.

Det er fortsat i henhold til EMRK artikel 54. Ministerkomitéens ansvar at påse gennemførelsen af domstolens afgørelser. De nordiske lande indtager normalt en samlet holdning i disse spørgsmål.

Den gamle Menneskerettighedsdomstol i Strasbourg har i den forløbne tid behandlet 7 sager mod Danmark. 4 af sagerne, herunder den første klage i 1971 om tvungen seksualundervisning i skoler, førte til frifindelse af staten. I 3 af sagerne mod Danmark fandt domstolen, at

staten havde overtrådt menneskerettighedskonventionen.

I den første af disse fandt domstolen, at retten til en retfærdig rettergang var krænket ved at en byretsdommer, der pådømte en straffesag, i en række tilfælde selv havde varetægtsfængslet den tiltalte på »særligt bestyrket mistanke«, ligesom dommerne i ankeinstansen flere gange havde stadfæstet fængslingskendelserne. Menneskerettighedsdomstolens afgørelse blev lagt til grund i flere følgende højesteretsafgørelser og førte i 1990 til en ændring af retsplejeloven.

Den anden sag, fra 1994, vedrørte afvejningen mellem ytringsfrihed og racisme. En journalist og en redaktør ved Danmarks Radio var blevet idømt bøder for racediskrimination ved at have viderebragt raceforhånende udtalelser fra nogle »grønjakker«. Menneskerettighedsdomstolen lagde i en delt afgørelse (12 stemmer mod 7) vægt på, at TV-udsendelsen som helhed havde et anti-racistisk budskab, og fastslog, at indgrebet mod journalistens ytringsfrihed var i strid med Menneskerettighedskonventionen. Også denne afgørelse blev lagt til grund i senere højesteretsafgørelser, og den særlige klageret gav tilladelse til genoptagelse af straffesagen, hvor de pågældende frikendtes.

I den seneste afgørelse fra 1996 i en sag rejst af danske blødere fandt domstolen, at staten ikke havde opfyldt kravet om, at sager skal afgøres inden rimelig tidsfrist. Blødersagen havde trukket ud i 7 år og 2 måneder. Dommen førte til ændring af retsplejelovens regler med henblik på at understrege rettens pligt til at sørge for, at civile retssager ikke trækker unødvendigt længe ud.

Demokratistøtte

Alle central- og østeuropæiske lande er nu optaget i Europarådet eller har gæstestatus (Armenien, Azerbajdjan, Georgien og Bosnien-Herzegovina), bortset fra det tidligere Jugoslavien (Serbien-Montenegro) og Belarus. Europarådet er herved kommet i fokus som overvåger af retsorden og demokrati til de nye medlemslande.

Hovedparten af disse, herunder Ukraine, Rusland og senest Kroatien kom ind som medlemmer uden på forhånd at have opfyldt Statutens krav til retsstatslig orden og respekt for menneskerettigheder. Optagelsen skete under forudsætning af snarlig opfyldelse af disse krav og ud fra den vurdering, at tidligt medlemskab